

vis parte durationis non infinitae, sed indefinitae. Iam vero aeternitas positiva realis soli essentiae divinae competit. Positiva idealis competit quidem rebus, et ut sunt aliqua essentia, et ut sunt factum aliquod, h. e. ut actu existunt. Verum aeternitas positiva idealis essentiis quidem necessaria est independenter a divina voluntate, a qua constitutio essentiarum non pendet; factis vero competit dependenter a divina voluntate, a qua pendent ipsa facta. Aeternitas negativa competit omnibus essentiis finitis, et primo quidem essentiis abstracte conceptis; quatenus in hoc statu non dicunt necessitatem ad ullam partem temporis, sed se ad quamvis exhibent indifferentes. Tum praeterea competit huiusmodi aeternitas ipsis quoque essentiis existentibus, hoc tamen sensu, quatenus nimirum haec essentia, quae nunc existit, si absolute spectetur, potuit existere, et posset existere in quavis differentia temporis: licet hypothetice quatenus est praesens realiter huic parti temporis, sit actu determinata ad certam partem temporis.

THESIS III^a

I Quamvis ratio merito distinguat inter essentiam finitam, eiusque existentiam, II falluntur tamen certissime, qui inter eandem essentiam realem, et eius existentiam distinctionem invehunt realem.

DEMONSTRATIO I. PARTIS. Ea distinguuntur ratione, quae licet a parte rei sint identica, respondent tamen conceptibus distinctis, qui distincti sint vel adaequate, vel inadaequate (cf. seq. Th. VII. p. I). Iam vero 1° essentiae conceptus exprimit id quo aliquid est, id per quod formaliter res est talis differens ab aliis: conceptus existentiae exprimit id quo res formaliter est extra nihilum. Conceptus proinde essentiae exhibet id quod singulis speciebus est proprium: conceptus existentiae repraesentat id, quod omnibus est commune. Hinc quoad ipsas res, quae actu existunt, concipere licet earum essentiam, quin concipiatur existentia. 2° Si sermo

sit de essentiis finitis, et si tantum spectetur essentia, est quidem ipsi absolute necessaria possibilitas existendi, ita ut oppositum repugnet; ideoque possibilitas existendi est de intrinseco conceptu essentiae, quatenus ipsa essentia perfecte concipi nequit, quin concipiatur possibilitas eius ad existendum. At existentia ipsa non est necessaria essentiis, possunt enim non esse; ac tantum est necessaria hypothetice, si nempe existant: dum enim sunt, non possunt non esse. Hinc negatur quod existentia sit de intrinseco conceptu essentiae; potest enim concipi essentia finita perfecte, h. e. conceptis omnibus eius notis necessariis, quin existentia eius concipi debeat. Ergo conceptus essentiae non est idem ac conceptus existentiae: ergo. Distinctio autem horum conceptuum non est adaequata: quia quamvis possit haberi conceptus essentiae, quin existentia et ipsa possibilitas existendi concipiatur; nequit tamen concipi existentia quin saltem in obliquo concipiatur essentia, h. e. concipiatur aliquid quod existit, sive existentia alicuius; istud vero aliquid ipsa est essentia, quae indeterminate, vel determinate concipitur, quemadmodum indeterminate, vel determinate concipitur existentia.

Ex dictis intelligi potest cur quidam concipiant quamdam compositionem metaphysicam inter essentiam creatam, et eius existentiam. Compositio metaphysica dicitur analogice ad compositionem physicam. Itaque sicut in hac requiruntur partes, quae uniantur simul, et invicem perficiantur, ita ad compositionem metaphysicam requiritur, ut quae subiecto insunt, concipi possint ad modum partis; vel tamquam perfectibilia ad invicem, aut saltem unum perfectibile ab alio (cf. quae dicemus C. IV. Th. XXVIII, p. III). Porro cum essentia haec creata aliquando nihil fuerit, et possit non existere, concipitur perfici ab existentia, qua actu est: ergo. Haec proinde compositio metaphysica eo redit, ut existentia huius essentiae non sit necessaria.

DEMONSTRATIO II. PARTIS. Si essentia tantum possibilis comparetur secum ipsa existente; distinctio realis negativa inter hos duos terminos apparet; ea nempe quae est inter

ens et nihilum: realiter enim distinguitur ens a nihilo: quia vero unus terminus non est realis; sed negatio alterius, distinctio dicitur negativa.

Verum quaestio non est de distinctione inter essentiam possibilem et se ipsam existentem; sed quaestio est de distinctione inter essentiam realem, quae nempe actu existit, et ipsius existentiam. Sermo est, ut patet, de essentiis finitis.

Fuerunt scilicet et sunt, qui contendunt essentiam, non quae tantum possibilis est, sed quae realis est, et existit, in ipso statu existentiae, distingui distinctione reali ab existentia, quae sit veluti forma tribuens esse sive existere ipsi essentiae. Iam vero haec opinio est evidenter falsa; nimirum essentia realis, et existentia eius sunt una eademque res; sive essentia hoc ipso quod realis est, formaliter existit.

Sane 1° existentia essentiae realis non est aliquid abstractum, sed concretum; est ergo id quod existit: existit porro essentia, eaque sola hac existentia existit: ergo essentia est ipsa existentia.

2° Contradictio est dicere essentiam realem, et essentiam, quae non sit per se ipsam existens: si enim realis est, est extra nihilum sua realitate; si autem est extra nihilum sua realitate, existit per se ipsam.

3° Essentia realis distincta ab existentia, est essentia realiter producta a Deo, qui in hac hypothese duo faceret, essentiam, et existentiam, atque utrumque coniungeret: atqui quod est terminus realis productionis divinae, hoc ipso existit: ergo.

4° Si existentia est res distincta ab essentia reali, poterit virtute Dei separari; hoc enim proprium eorum est, quae sunt realiter distincta: supponatur facta separatio: essentia adhuc manet realis, quandoquidem essentia realis est realiter distincta ab existentia: haec autem essentia realis non est nihil, ergo existit; igitur ipsa per se etiam ante separationem illius formae existebat: ergo.

Praeterea 5° existentia nequit concipi ut forma quae unione sua conferat existentiam essentiae. Nam cum effe-

ctus formalis supponat subiectum, in quo fit, termini unibiles sunt natura priores ipso effectu formali: effectus autem formalis huius formae est ut essentia existat: existit igitur essentia antequam existat: vel si non existit, ergo cum unio fit, adhuc essentia est nihil: unio autem nihili cum existentia cuiusmodi est?

Rursus 6° haec forma distincta eo ipso quod distincta est, debet esse realitas aliqua praeter essentiam: iam vero haec realitas vel existit per se solam, vel per aliam formam, quae ei conferat existere: si per aliam formam, eundem erit in infinitum; si per se ipsam; ergo realitas finita per se ipsam existit: igitur et realitas essentiae. Et sane (ut arguit Semery Trien. Philosoph: P. 2^a D. 1^a q. 3. a. 2.) ideo, e sententia affirmantium, essentia ex. gr. Petri existit per existentiam sibi superadditam, quia essentia Petri est secundum se indifferens ad existendum, vel non existendum: atqui ipsamet existentia Petri est indifferens ad hoc ut existat, vel non existat; ergo ipsa quoque existentia existere debet per aliam existentiam; et ita porro sine fine. Minor patet, quia existentia Petri potest esse in rerum natura, et potest non esse.

Obiiciunt tamen. Nulli essentiae finitae est essentialis existentia, atqui si non distingueretur existentia ab essentia, dicenda esset existentia ei essentialis; ergo.

Dist. M. H. e. non est de conceptu intrinseco essentiae finitae existentia, sive nulla est necessitas absoluta, ut essentia finita sit realis, sed manere potest in statu possibilitatis, *conc.* non est essenziale essentiae *reali*, ut sit existens, *neg.*

Contrad. m. Dicenda esset existentia de conceptu essentiae, vel existentia dicenda esset absolute necessaria essentiae, *neg.* essentiae *reali* esset necessaria et essentialis existentia, *conc.*

Instant. Essentia se habet ad existentiam sicut potentia ad actum, atqui potentia differt realiter ab actu, ergo.

Dist. M. Essentia in statu possibilitatis, *transm.* in statu reali, *subdist.* scilicet logice considerari potest ut po-

tentia ad actum, *conc.* realiter se habet ut potentia ad actum, *neg.*

Contrad. m. Quod est realiter potentia, *conc.* quod est logice potentia. *subd.* distinguitur ratione, *conc.* re, *neg.*

Instant. Quod est indifferens ad plura, debet determinari per aliquid superadditum; atqui essentia est indifferens ad esse vel non esse, ergo determinari debet per existentiam superadditam.

Dist. M. Quod est indifferens indifferentia effectus, quod nempe potest fieri et non fieri, *neg.* indifferentia subiecti, quod potest alia recipere, *subdist.* determinari debet per aliquid re, vel ratione distinctum, *conc.* re semper distinctum, *neg.*

Contrad. m. Essentia est indifferens ad esse et non esse, scilicet essentia *realis*, *neg.* essentia possibilis, *subdist.* indifferentia subiecti, *neg.* indifferentia effectus, *conc.*

Instant. Ea quibus competunt praedicata contradictoria, nequeunt esse idem; atqui essentiae, et existentiae competunt praedicata contradictoria; ea nempe est aeterna, et necessaria, haec temporalis, et contingens. Ergo.

Transmissa maiore, negatur minor, nam essentiae reali et existentiae, prout haec est realitas quaedam, quam et adversarii admittunt, eadem competunt praedicata. Sane essentia est aeterna positive, *neg.* negative, *subd.* absolute spectata, *conc.* hypothetice prout hec et nunc existit. (th. 11, p. 3) *neg.* Item existentia non est aeterna positive, *conc.* negative, *subd.* spectata realitate tota, quam dicit, *neg.* spectata eius relatione ad hanc determinatam partem temporis, *conc.* Rursus, essentia est necessaria, necessitate absoluta existendi, et prout est extra nihilum, *neg.* necessitate possibilitatis et notarum, *conc.* Item existentia non est necessaria prout significat statum essentiae extra nihilum, *conc.* prout est realitas aliqua, *subd.* non est id quod est necessarium necessitate absoluta existendi, *conc.* non est id quod est necessarium necessitate possibilitatis et notarum, *neg.* Vides proinde eadem praedicata utrique competere.

Instant rursus. Essentia rei est eadem heri et hodie;

existentia hodierna alia est ab hesterna; ergo non sunt idem essentia, et existentia.

Dist. ant. quoad 1^m part. Essentia abstracte concepta est eadem heri et hodie, *conc.* essentia realis, *subd.* absolute spectata, *conc.* relative spectata, prout nempe coexistit successivis partibus temporis, *subd.* est eadem re, *conc.* ratione, *neg.*

Dist. idem antec. quoad 2^m part. Hoc est realitas, quam existentia dicit, alia est hodierna, alia hesterna, *neg.* hoc est duratio existentiae alia est hodierna, alia hesterna, *subd.* ut res, et res, *neg.* ut modus, et modus eiusdem rei, *subd.* atque haec eadem res est existentia sola, seposita essentia, *neg.* est ipsa essentia realis, *conc.*

Dist. conseq. Ergo non sunt idem re, *neg.* ratione, quatenus duratio non competit essentiae abstracte conceptae, sed essentiae reali, *conc.*

Tandem si essentia, et existentia essent idem, omnis res creata 1° foret suum esse; 2° foret esse irreceptum; ideoque infinitum: atqui nulla res creata potest esse talis; ergo.

Dist. M. quoad 1^m part. Foret suum esse, h. e. foret idem realiter ac suum esse, *conc.* h. e. existentia esset de conceptu intrinseco essentiae; nec esset compositio metaphysica inter essentiam, et existentiam, sive essentia necessario existeret, *neg.*

Dist. M. quoad 2^m part. Foret esse irreceptum irreceptione subiecti, h. e. in nullo esset subiecto, *conc.* irreceptione effectus; sive non reciperet esse ab alio, nimirum non fieret ab alio, *neg.*

Dist. conseq. antecedentis. Foret esse infinitum, si esset irreceptum irreceptione effectus, *conc.* si tantum subiecti, *neg.*

Contrad. m. quoad 1^m part. Nulla res creata potest esse suum esse, h. e. esse identica cum suo esse, *neg.* h. e. necessario esse realis, *conc.*

Quoad 2^m part. Nulla res habere potest esse irreceptum, irreceptione effectus, *conc.* subiecti, *neg.*

Perpendis in huiusmodi obiectione confundi conceptum rei esse universalissimi omnia comprehendentis indetermi-

nate, cum conceptu του esse huius et illius rei. Illud utique esse si ad actum deduci supponatur ita ut habeat actu determinate quod potentia indeterminate continet, erit infinitum: at quaevis essentia finita realis non est huiusmodi esse; sed est esse quoddam determinatum, finitum.

Provocatur tandem ad S. Thomae auctoritatem, cuius haec dicitur esse sententia. Sane in Opusc. de Ente et Essentia c. v. ita ratiocinatur: « quidquid non est de intellectu essentiae vel quidditatis, hoc est adveniens extra, et faciens compositionem cum essentia, quia nulla essentia sine his quae sunt partes essentiae intelligi potest. Omnis autem essentia vel quidditas intelligi potest sine hoc quod aliquid intelligatur de esse suo facto: possum enim intelligere quid est homo vel phoenix, et tamen ignorare an esse habeant in rerum natura; ergo patet quod esse est aliud ab essentia vel quidditate: nisi forte sit aliqua res, cuius quidditas sit suum esse; et haec res non potest esse nisi una et prima. » Cf. et I. p. q. III. a. 4.

Iam vero vel ratio habetur argumenti allati a S. Thoma, vel eius auctoritatis. Si primum, liquet probari tantum compositionem metaphysicam inter essentiam et existentiam, non vero probari quod essentia realis, essentia existens, a sua existentia realiter distinguatur: id autem probandum est; distinctio enim quae ab adversariis defenditur, locum habet inter ipsam essentiam realem seu existentem, et existentiam qua existit. Porro id argumento S. Thomae non probari manifestum est. Nam huiusmodi essentia existens nequit concipi sine existentia, si plene concipienda est: quae tamen existentia non est eius pars, sed est ipsa essentia in actu.

Si ratio habeatur auctoritatis S. Thomae, evidens est 1° quod ea sola non cogit; multoque minus 2° urgeri potest, si in aliqua sententia plurimos sit inter viros doctos nacta adversarios; ut enim id obiter moncamus; quod auctoritatem alicui doctori conciliat est universalitas sequentis consensus, vel sententia iudicis in doctrina infallibilis: utrumque autem deest huic opinioni S. Thomae, si vere est S. Tho-

mae. Ceterum 3° adeo est manifesta falsitas huius opinionis, ut nisi evidentissimis argumentis adacti inducere possimus animum ut credamus eam a S. Doctore vindicatam fuisse. Licet autem nobis sic ratiocinari: illud unice dicendum est voluisse asserere S. Thomas quod argumento suo conficitur: atqui argumento suo conficitur compositio metaphysica quidem inter existentiam et essentiam, non vero distinctio realis; propter quam compositionem maxime distat essentia finita ab infinita: ergo hanc solum asseruisse dicendus est S. Thomas. Et sane *esse*, seu existere est iuxta S. Thomam *actualitas essentiae* (I. p. q. III. a. 4.); atqui actualitas essentiae est realitas essentiae, h. e. essentia realis: ergo essentia eo ipso quod realis est, existit.

THESIS IV^a

Ex ipsa notione entis tria efflorescunt principia, identitatis, contradictionis, exclusi medii: II ex quibus principium exclusi medii, adaequate sumptum, posterius est principio contradictionis; principium vero identitatis, cum vera affirmatio est, si attenditur id, quod intellectus in eo affirmando dicit, non est reapse diversum a principio contradictionis; licet differat modo, quo effertur. III Itaque principium contradictionis est prima affirmatio, quae in ceteris affirmationibus implicite continetur, atque in illud resolvuntur cetera principia.

DEMONSTRATIO I. PARTIS. Cum intellectui ens considerandum obiicitur, illud ipse exprimere cogitando potest dicens *ens est*, sive *quod est, est*: quae per se esse potest simplex apprehensio intellectus. Quia vero cognitio intellectus se habet ad opposita h. e. ex una re, sive ratione alteram oppositam concipere potest; ex conceptu entis potest procedere ad concipiendum non ens. Comparatione autem facta entis cum non ente, statim percipere, et iudicare potest repugnantiam inter *ens*, et *non ens*: et enunciationem efferre: *ens excludit non ens*; sive *impossibile est idem simul esse et non esse*. Tandem quia oppositio inter *ens*, et *non ens* est immediata, hanc immediatam oppositionem percipiens et ex-

primens intellectus, dicit *quaelibet res aut est, aut non est*; quae est propositio disiunctiva propria, qua intellectus negat posse simul verificari esse et non esse, et simul deesse utrumque: adeoque affirmat nullum medium inter haec intercedere. Primum dicitur *principium identitatis*, alterum *contradictionis*, tertium *exclusi medii*. Porro in iis principiis terminus *esse* sive *ens* sumendum est secundum duplicem significationem, sive essentiae, sive existentiae: valet enim quoad utramque.

Declarandum est tamen paulo accuratius principium illud: *nihil potest simul esse et non esse*: quaeritur scilicet vis illius voculae *simul*, quae in alia formula principii identitatis non apparet, quam tamen diximus alteri esse aequivalentem.

Itaque perpende 1° oppositionem inter *ens* et *non ens* posse dupliciter in propositione repraesentari: a) ita ut alterum ex parte subiecti ponatur, alterum ex parte praedicati: *ens nequit esse non ens*: b) ut utrumque ponatur ex parte praedicati: *aliquid non potest esse et non esse*. Haec altera formula idem negatur ac priore; nam cum dico aliquid non posse esse et non esse, non nego reapse nisi identitatem inter *esse* et *non esse*; quae negata est priore formula.

Perpende 2° utraque formula impossibilitatem affirmari. Porro impossibilitas duplex est: absoluta, quae valet in quavis hypothesis; et hypothetica, quae in aliqua tantum hypothesis valet. Utraque vero impossibilitas identitatis praedicati cum subiecto vel duorum inter se, exprimi potest hac communi formula conditionata: *ens, si est, vel prout est, non potest non esse*: ita ut si ens sit necessario et necessitate absoluta, impossibilitas ut non sit, sit absoluta: si ens sit contingenter et necessitate tantum hypothetica, impossibilitas ut non sit, sit hypothetica. Haec ergo est formula universalior utramque simul impossibilitatem complectens: *ens prout est non potest non esse*. Atque haec est notio, quae cum prima apprehensione oppositionis inter *ens*, et *non ens* oritur in mente. Nam non affirmat tunc mens simpliciter ens esse; sed affirmat quod ens existens

nequit non existere, et quod essentia quaevis nequit non esse id quod est: quod tantumdem est ac dicere *ens, prout est, nequit non esse*; et *essentia talis, si est talis, nequit non esse talis*.

Iam vero 3° haec formula universalissima conditionata impossibilitatis, cum alterum ex contradictoriis ponitur ex parte subiecti, alterum ex parte praedicati, satis superque exprimitur negatione unius de alio; nam praedicatum negatur de subiecto formaliter accepto (D. CVI); ideoque cum dico: *ens nequit esse non ens*, reapse dico: *ens prout est ens, nequit esse non ens*. Cum vero utrumque contradictorium ponitur ex parte praedicati, ea exprimitur addita particula *simul*, quae significat *sensum compositum* (D. CIX) unius contradictorii cum alio, quod ponatur a parte subiecti, seu quod insit subiecto: *nihil potest simul esse et non esse*, h. e. *nihil prout est potest non esse, et prout non est, potest esse*.

Itaque 4° principium contradictionis valet ex aequo pro rebus necessariis, et contingentibus, cum hoc tantum discrimine, quod in necessariis ea conditio nunquam mutatur, in contingentibus mutari potest, et mutatur. Quia vero in contingentibus mutabilis est ea conditio, potest utraque forma diversis in instantibus temporis inesse subiecto; quocirca sensus compositus utriusque contradictorii, qui est repugnans, locum habet tantum, si in eodem instanti utrumque insit. Inde est quod, cum ad contingentia principium contradictionis porrigitur, sensus compositus, quem particula *simul* exprimit, idem instans temporis exigat; atque ita notio temporis per eam particulam significetur.

Non ergo notione temporis circumscribitur principium, et limitatur ad res temporaneas, et contingentes, sed solum eius amplitudo extenditur etiam ad illas. Neque ea notio temporis per particulam *simul* addita est principio, ut posset se ad omnia porrigere; nam 1° particula *simul* significat per se sensum compositum utriusque contradictorii, sive in tempore, sive extra tempus: 2° notio temporis h. e. eiusdem instantis, in quo habeatur sensus compositus utriusque con-

tradictorii pro contingentibus, exigitur ab ipsa natura principii, quo negatur sensus compositus entis, et non entis; affirmatur enim quod *ens, si est, nequit non esse*; nemp: *dum est, nequit non esse*.

Porro ut omnia, quae huc spectant, heic complectamur, contingentia duplex distinguenda est; altera existentiae, qua potest aliquid existere, et non existere; altera essentiae indeterminatae, sive abstractae, sive concretae, quae potest diversis differentiis coarctari, aut qualitatibus distingui, singulisque carere: ex. gr. animal potest esse rationale, et irrationale; extensum potest esse rotundum, et quadratum. In his omnibus, in quibus necessitas inhaerentiae formae in subiecto est solum hypothetica; ut repugnantia duplicis formae contradictoriae habeatur, oportet ut una et altera eodem instanti inesse concipiatur; nam secus ille sensus compositus non obtinet, cuius principium contradictionis possibilitatem negat.

DEMONSTRATIO II. PARTIS. Advertatur in primis nos heic disputare de primatu affirmationum, non vero apprehensionum; ideoque non comparare affirmationes cum apprehensionibus, sed affirmationes solas inter se. Deinde nos non loqui tantum de affirmatione explicita, sed vel explicita, vel implicita. Tandem nos loqui de iis affirmationibus, quae spectant ad ordinem principiorum, non tantummodo factorum.

Iam vero prior affirmatio ea est, virtute cuius alia ponitur. Prima autem est ea, quae in nulla alia affirmatione rationem habet, et est fundamentum ceterarum.

Itaque cum conceptus entis omnes intellectus cognitiones pervadat, ac fundamentum earum sit, etiam affirmationes, quae ex ente immediate procedunt, fundamentum ceterarum esse debent, ideoque primae.

Quaeritur vero quaenam inter has sit prima. Iam vero si comparentur invicem haec tria principia, liquet principium exclusi medii, quatenus adaequate sumptum negat medium ullum haberi, posterius esse principio contradictionis. Nam exclusio medii habet fundamentum in eo, quod principium contradictionis affirmat; ideo enim nullum est medium inter

ens et non ens, sive alterutrum esse oportet; quia idem non potest simul esse, et non esse: quod nisi supponas, neque illud iure poteris affirmare. Principium autem contradictionis ex solo conceptu entis pendet.

Ad principium identitatis quod spectat, vel quod exprimitur hac formula « quod est est » accipitur ut simplex apprehensio, et sic certe praecedat principium contradictionis. Vel accipitur ut affirmatio, et proinde attenditur id quod intellectus in eo affirmando secum ipso dicit; et sic reapse illud principium non differt a principio contradictionis. Nam cum intellectus affirmat *quod est, est*, in praedicto distinctius conceptu id ponit quod subiecto non distincte exprimitur (D. LXXXVI): h. e. affirmat id, quod est, certo esse, necessario esse; non enim affirmat intellectus, nisi quod necessarium esse videt. Et quia necessitas obiectiva est duplex, absoluta, et hypothetica, affirmat id quod est, dum est, necessario esse; sive non posse non esse; hoc autem est principium contradictionis. Differentia autem est in modo quo effertur: quia in priori formula minus distincte exprimitur necessitas nexus praedicati cum subiecto.

DEMONSTRATIO III. PARTIS. Ea est prima affirmatio, virtute cuius cetera affirmantur; qua non supposita, intellectus nihil affirmare potest, atqui huiusmodi est principium contradictionis in ordine obiectivo. Omnis enim affirmatio obiectiva necessitatem quamdam exprimit; quaevis vero necessitas per veritatem principii contradictionis stabilitur; nam quaevis necessitas huc redit ut res, prout est, nequeat non esse.

Quod autem generatim de affirmationibus dicitur, dicendum quoque est de ceteris principiiis, principia enim sunt obiectivae expressiones alicuius veritatis necessariae et universalis pro aliquo ordine rerum; unde ipsa a principio contradictionis mutuuntur firmitatem, et in illud resolvi possunt, quatenus per illud declarari et vindicari possunt.

Notandum 1° principium contradictionis non efferri necessario negative; perinde est enim ac principium identitatis, immo propositum hac formula *impossibile est idem*

simul esse et non esse, est affirmativum; affirmatur enim modus de dicto. Spectatum vero prout est in mente est reapse affirmativum: affirmat enim mens repugnantiam inter ens, et non ens, sive impossibilitatem ut idem sit, et non sit, sive necessitatem ut non idem sit simul, et non sit. 2° Quoad formam modalem qua exprimitur, advertendum est, non esse generatim verum propositionem modalem, si in mente spectetur, posteriorem esse propositione categorica sibi respondente; nam in quavis affirmatione necessitas quaedam, propter quam res est certa, affirmatur. Ita haec *Deus est infinitus* non est prior hac *necesse est Deum esse infinitum*: quod quidem potissimum locum habet cum mens ideo affirmat nexum praedicati cum subiecto, quia absolutam necessitatem videt. Cum vero ipsa necessitas vel impossibilitas est obiectum affirmationis, tunc omnino falsum est propositionem modalem esse posteriorem ea, quae categorice eandem necessitatem vel impossibilitatem exprimat: porro prima affirmatio necessitatem aliquam vel impossibilitatem exprimere debet.

THESIS V^a

I Proprietates entis non nisi ratione ab ente distingui possunt: II prima autem ex his est unitas, quae negatione divisionis continetur. III Unitas duplex est, simplicitatis, et compositionis; quarum alterutra cuicumque enti competit: IV quocirca omne ens est unum. V Distinguendum est autem unum metaphysicum, quod convertitur cum ente, ab unico, et uno mathematico; VI quae omnia diversimode opponuntur multitudini: VII licet et ipsa certa ratione sub uno contineatur quatenus numerum efficit.

DEMONSTRATIO I. PARTIS. Proprietates entis dicuntur ea quae competunt enti per se, quatenus nimirum est ens; ideoque competunt omnibus entibus, non quia sunt in aliquo genere, aut specie; sed quia sunt ens. Eae nequeunt esse realiter distinctae ab ente; nam vel sunt ens, vel nihil; si nihil, iam non sunt proprietates; si sunt ens, non distin-

guuntur ab ente: restat ergo ut ratione solum distinguantur. Porro ratione distinguuntur quatenus una eadem res duplici conceptu apprehendi potest, altero quo ipsum ens, altero quo proprietas apprehendatur. Hic autem alter conceptus includit priorem, nam potest quidem concipi ens, quin eius proprietates, eiusque determinationes apprehendantur; at non e converso licet concipere proprietatem aliquam, vel quamcumque determinationem entis, quin concipias ens. Sane si perpendas quid actu cogites, non tantum quid verbis dicas, cum cogitas verum, bonum, spiritum, materiam, percipies te apprehendere aliquid quod est, et sub hac ratione *quod est* vel conforme intellectui, vel appetibile, et huiusmodi. Ex quo sequitur ens esse ratione prius suis proprietatibus; illud enim est altero ratione prius, quod sine altero concipi potest, et sine quo alterum concipi nequit. Quocirca ens ingreditur definitiones suarum proprietatum, non vicissim (S. Thomas I p. q. V. a. 2. q. XI. a. I. q. XVI. a. 3).

Itaque distinctio inter ens et proprietates eius distinctio est rationis; quatenus una eademque res duplici conceptu apprehenditur, altero confuso, qui est conceptus entis, in quo conceptus quoque proprietatum implicite continetur; altero distincto, qui est conceptus explicitus proprietatum entis.

DEMONSTRATIO II. PARTIS. Tres numerantur proprietates entis, *unitas, veritas, bonitas*. Veritas, et bonitas dicuntur relative ad aliud, unitas dicitur absolute. Quocirca unitas habetur veluti prima proprietas; quia absolutum prius est relativo. Iam vero *unum* dicitur *quod est in se indivisum*, quapropter negatio divisionis unitatem constituit. Licet vero unum addat enti negationem divisionis; non est tamen aliquid mere negativum: nam a) unum significat ens, quod positivum est, cum negatione divisionis; b) negatio divisionis perfectionem dicit, ideoque aliquid positivum; licet modus, quo exprimitur, sit negativus.

Corollarium. Ergo conceptus divisionis prior est, ex parte nostra, conceptu unitatis; negatio enim divisionis supponit conceptum divisionis. Sane ut ait Thomas I p. q. XI.

a. 2°. « Divisio cadit in intellectu ex ipsa negatione entis, ita quod primo cadit in intellectu ens, secundo quod hoc ens non est illud, et sic secundo (h. e. simul cum praecedente) apprehendimus divisionem, tertio unum, quarto multitudinem. » Cf. Caietanum ibid.

DEMONSTRATIO III. PARTIS. Duplex distingui potest indivisio: 1^a quae non solum actuale divisionem, sed eius quoque possibilitatem excludat, et est unitas indivisibilitatis, sive simplicitas: 2^a quae solum actuale divisionem excludat, et dicitur unitas indivisionis, seu compositionis. Scilicet aliud est *divisio*, aliud *distinctio*. Distincta sunt ea, quorum unum non est aliud: verum quae distincta sunt, possunt esse unita; unumque ens *efficere*, quod est ens indivisum. Ea ipsa autem, quae in ente indiviso distincta sunt, suam habent unitatem, vel compositionis, ut corpus, vel simplicitatis, ut anima in homine.

Unum unitate compositionis duplex primum distinguitur: nempe *unum per se*, et *unum per accidens*. Adverte autem quod unum per se etiam simplici competit, imo omnis substantia simplex est unum per se, ut ex huius declaratione patebit. Unum per se est una natura completa subsistens, sive simplex, sive composita; quemadmodum est Deus, Angelus, homo, planta (cf. notionem naturae Th. XV); potest proinde unum per se esse substantia composita ex substantiis, ut homo; dummodo substantiae uniantur ad unam novam naturam constituendam. Id enim exigit unitas per se, ut nempe sit una natura completa subsistens: quod universa inductione liquet. Nam quaecumque sunt una natura completa subsistens, dicuntur et ab omnibus habentur ut unum per se; quaecumque vero non sunt huiusmodi, ut partes, non dicuntur esse unum per se, sed dicuntur constituere unum per se. Quia vero partes sunt et ipsae aliquod ens et substantia, ideoque aliqua natura (Th. citata); si per se seorsim spectentur, non ut partes sunt, sed ut sunt determinata natura, unum per se dici possunt non tamen actu, sed potestate: actu enim sunt partes, unamque naturam novam

constituunt, sed possunt separata esse ex se ipsis una completa natura.

Nota. In ordine naturali omnis natura completa est subsistens, et vicissim omnis natura subsistens est completa: potest vero esse natura completa non per se subsistens, cuiusmodi est Christi humanitas, et potest proinde haberi suppositum subsistens in pluribus naturis completis: tale vero suppositum est unum per se, quia est unum subsistens.

Unum per accidens illud est quod coalescit ex unione eorum, quae unita non constituunt unam naturam novam, sed vel manentia singula in suis naturis se mutuo complent, vel una natura ab aliis sibi contingenter inhaerentibus in suo ordine perficitur. Triplex autem est prior unitas; *artificialis, moralis, et purae aggregationis*. Artificialis est, cum plura copulantur ad unum constituendum ex ordinatione intellectus humani, ut *domus*. Moralis est, cum unitas inter personas intelligentes exurgit ex communi apprehensione, et amore alicuius boni, ut in *societate*. *Purae aggregationis* est cum plura externo tantum vinculo iuxta positionis, aut loci uniuntur: ut *acervus lapidum*. Altera accidentalitas unitas ea est, quae ex substantia et accidente eidem inhaerente constituitur, ex. gr. ex homine et doctrina; homo enim doctus est unum per accidens: non enim nova natura fit, sed natura humana perficitur perfectione contingenti, sine qua natura eadem maneret.

Ex his liquet imperfectissimam unitatem esse unitatem purae aggregationis; tum quia minima est perfectio, quae per eam obtinetur, tum quia ceterae ex principio quodam intrinseco vel identico, vel inhaerente gignuntur: haec vero destituta est huiusmodi principio; et tantum ab aliqua causa extrinseca dependet.

DEMONSTRATIO IV. PARTIS. Verba sunt S. Thomae I p. q. XI. a. 1°. « Nam omne ens aut est simplex, aut compositum. Quod autem est simplex, est indivisum actu, et potentia: quod autem est compositum non habet esse, quamdiu partes eius sunt divisae; sed postquam constituunt et componunt ipsum compositum. Unde manifestum est quod esse